

22.1.2014

Uusimaa

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntönnö 4.12.2013

Asia HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS UUDEKSI KALASTUSLAIKSI

Lakiesitys

Lain tavoitteena on edistää kalojen luonnonvaraista lisääntymistä sekä luoda uusi, tietoon perustuva säätelyjärjestelmä kalavarojen kestäväälle käytölle ja hoidolle. Lisäksi laissa yksinkertaistetaan kalastuslupajärjestelmää, vahvistetaan alueellista osallistumista sekä selkiytetään eri toimijoiden roolia ja lisätään niiden välistä yhteistyötä.

Kalakantojen tärkeimmäksi hoitotoimeksi ehdotetaan monipuolista säätelyä ja erityisesti heikentyneiden ja uhanalaisten kalakantojen suojelua halutaan tehostaa. Säätelyä toteutettaisiin asetuksilla sekä ELY-keskusten hallintopäätöksillä. Kalastuksenhoitomaksu ja läänikohtainen viehekalastusmaksu yhdistetään kalastonhoitomaksuksi, joka oikeuttaisi kalastamaan yhdellä vieheellä koko maassa. Kaupallisten kalastajien kalaan pääsyä helpotettaisiin ELY-keskusten myöntämien lupien avulla.

ELY-keskuksen lausunto

Esitysluonnos on ollut arvioitavana Uudenmaan ELY-keskuksen elinkeinot, työvoima ja osaaminen-vastuualueessa sekä ympäristö ja luonnonvarat-vastuualueessa.

Uudenmaan ELY-keskus on ollut kiinteästi mukana lakiuudistusta valmistelleessa MMM:n työryhmässä ja pitää nyt laadittua esitystä pääosin erinomaisena. Esityksen nykytilan arviointi on terävä ja lain tavoitteet hyvin kannatettavia. Lakiesityksen runko on johdonmukainen ja selkeä ja uusituilla säädöksillä pystytään parantamaan selvästi kalakantojen elinvoimaisuutta ja kalastuksen harjoittamisen edellytyksiä.

Hallituksen esitysluonnokseen on kuitenkin jäänyt seuraavia puutteita, jotka on syytä vielä korjata:

Vaelluskalavesistöt ja niiden koski- ja virta-alueet

Esityksen 4 §:n mukaan vaelluskalana tarkoitetaan mm. taimenen vaeltavia kantoja ja vaelluskalavesistönä vesialuetta, jota vaelluskalat käyttävät keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan.

Määritelmät ovat ELY-keskuksen mielestä liian suppeita. Vaelluskaloihin on kuuluttava myös patojen erottamat taimenkannat ja vaelluskalavesistöihin myös vaelluskaloille nykyisin saavuttamattomat vesistön osat, mikäli niissä esiintyy taimenta. Koko vesistö tulisi rajata vaelluskalavesistöksi riippumatta siitä, millä alueella ko. vesistöä vaelluskalalajit ja niiden kannat esiintyvät. Ko. kalalajien levinneisyydet vesistöissä muuttuvat jatkuvasti elinympäristökunnostusten, kalateiden rakentamisen, kotiutusistutusten ja kalastuksen säätelyn myötä.

Koski- ja virta-alueiden sanallinen kriteeristö lakiesityksen 4 §:ssä on erinomainen parannus nykyiseen lakiin verrattuna, mutta ko. alueiden karttarajausten tekeminen tarvittaessa ELY-keskusten toimesta on epäonnistunut säädös. Vesistöjen koski- ja virta-alueiden tarkka määrittäminen on Uudenmaan vähäjärvisissä vesistöissä mahdotonta niiden huomattavan suuren virtaamavaihtelun vuoksi. Varsinkin alueen purot ovat ajoittain kokonaisuudessaan virta-alueita.

Vaelluskalavesistöt vahvistetaan esityksen 63 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella. Nykyisessä laissa ELY-keskukset päättävät alueensa lohi- ja siikapitoiset vesistöt, mikä on joustava käytäntö, sillä vaelluskalojen esiintyminen vesistöissä muuttuu jatkuvasti elinympäristökunnostusten, kalateiden rakentamisen, kotiutusistutusten ja kalastuksen säätelyn myötä. Koska vaelluskalavesistöjä ovat myös vesilain mukaiset purot, on epätarkoituksenmukaista, että näin pienistä vesistöistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Koski- ja virta-alueisiin liittyvät suvantoalueet ovat tärkeitä elinalueita mm. taimenen elinkierron kannalta varsinkin talven pienten virtaamien ja kylmien vesien aikaan. Virtaaman pienentyessä ja veden kylmentyessä taimenenpoikaset ja isommat taimenet hakeutuvat selvästi virtaavilta koski- ja virta-alueilta syvempiin ja hidasvirtaisempiin uomanosiin. Ne eivät välttämättä täytä lakiesityksen kriteereitä koski- ja virta-alueelle. Ei olisi mielekäästä, että näillä talvehtimisalueilla olisi mahdollista yleiskalastusoikeuden perusteella pilkkimällä harventaa taimenkantaa ja siten vaarantaa taimenkannan elinkelpoisuus, joka on koski- ja virta-aluejärjelyjen tavoitteena. Sen vuoksi koski- ja virta-alueeseen tulee kuulua niihin liittyvät suvantoalueet. Jos niitä ei voi lisätä koski- ja virta-alueen kriteereihin, olisi selvintä ja vähiten resursseja vaativaa, että varsinkin purot voitaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksellä määrätä kokonaan koski- ja virta-alueeksi. Vähintäänkin pitää olla mahdollista, että ELY-keskus voi sisällyttää koski- ja virta-alueisiin liittyvät suvantoalueet koski- ja virta-alueen rajoihin.

Lakiesityksen siirtymäsäännöksistä (131 §) puuttuvat nykyisen kalastuslain 119 §:n mukaiset ELY-keskusten päätökset lohi- ja siikapitoisista vesistöistä sekä kalastusasetuksen 51 b §:n mukaiset

ELY-keskusten määräykset em. vesistöjen koski- ja virtapaikoista, mitä Uudenmaan ELY-keskus pitää vakavana puutteena. Uuden lain voimaan tullessa ovat em. yleiskalastusoikeuksia rajaavat ELY-keskusten päätökset pysyttävä voimassa, koska muutoin vaelluskalojen luonnonpoikastuotanto ja niiden kotiutusistutukset vaarantuvat olennaisesti.

Kalastaminen purossa

Esityksen 69 §:n mukaan kiinteiden ja seisovien pyydysten käyttäminen vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa purossa on kielletty lukuun ottamatta rapumertaa ja katiskaa. Myös katiskan käyttäminen purossa on oltava kielletty. Esimerkiksi eräässä Ingarskylanjoen meritaimenkannan keskeisessä kutupurossa on taimenten kulkureitillä kohtia, jotka voidaan katiskalla käytännössä sulkea. Katiskalla voidaan näin aiheuttaa merkittävää vahinkoa arvokkaalle vaelluskalakannalle.

Kalaväylä

Esityksen 66 §:ssä oleva kalaväylämääritelmä on säilytetty nykyisen kalastuslain mukaisena. ELY-keskus voisi kuitenkin esityksen mukaan suoraan määrätä kalaväylän leveyden tai sijainnin toisin, jos se kalan kulun kannalta on välttämätöntä.

Kalaväylä olisi nykyisen lain mukaisesti ympärivuotinen, mitä ei aina voida pitää tarkoituksenmukaisena. Kysymykseen tulevat lähinnä talvikaudet, jolloin ei ainakaan syyskutuisten vaelluskalojen osalta ole perusteita pitää kalaväylää vapaana seisovista ja kiinteistä kalanpyydyksistä. Tästä syystä ELY-keskuksella tulisi olla toimivalta määrätä esityksen 66 §:ssä myös kalaväylällä kalastamisen ajankohdasta.

Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat

Esityksen 34 §:n mukaan MMM:n vahvistamat valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat on otettava huomioon käyttö- ja hoitosuunnitelmia laadittaessa ja täytäntöön pantaessa. Tämän tyyppisinä suunnitelmina mainitaan esityksen perusteluissa jo laaditut kansallinen kalatiestrategia, lohistrategia, rapustrategia sekä järvilohistrategia.

MMM:n lohistrategian (2013) mukaan Suomen meritaimenkannoille on tarkoitus laatia elvytys- ja hoitosuunnitelmat. Suomen alkuperäisistä ja äärimmäisen uhanalaisista meritaimenkannoista 2/3 elää Suomenlahdella. Uudenmaan ELY-keskus pitää tärkeänä, että em. kalavarojen hoitosuunnitelmiin on kuuluttava myös vuonna 2001 laadittu Suomenlahden meritaimenkantojen suojelu- ja käyttösuunnitelma, vaikka sitä ei MMM olekaan vahvistanut. Uudenmaan ja Kaakkois-Suomen ELY-keskukset ovat kuitenkin em. teettämänsä suunnitelmaa

toteuttaneet MMM:n tulostavoitteena jo vuosikautia. Suunnitelmaa ollaan lisäksi päivittämässä HEALFISH-projektista saatujen uusien tulosten pohjalta ja sillä on varmasti käyttöä laadittaessa koko Suomen kattavaa meritaimenkantojen elvytys- ja hoitosuunnitelmaa.

Kaupallisen kalastuksen luvat

Lakiesityksen 15 §:n perusteluissa mainitaan, että ELY-keskuksilla on velvollisuus kuulla aiotun kaupallisen kalastuslupan lupa-alueen kalastusoikeuden haltijoita ja selvittää näin luvasta heille mahdollisesti aiheutuvan haitan laajuus. Jostain syystä ko. kuulemisesta ei ole kuitenkaan säädetty itse 15 §:ssä mitään.

Uudenmaan ELY-keskus ei pidä järkevänä erillisen kuulemismenettelyn järjestämistä, koska vesialueen omistajat voivat jo käyttö- ja hoitosuunnitelmapirosessiin osallistumalla vaikuttaa omalta osaltaan kaupalliseen kalastukseen soveltuvien alueiden määrittämiseen käytännössä. Erillinen kalastusoikeuden haltijoiden kuulemisen järjestäminen olisi Uudenmaan omistuksellisesti hyvin pirstoutuneilla vesialueilla, joissa kalastusoikeuden haltijat ovat lisäksi usein hyvin passiivisia, lisäksi hyvin työlästä.

Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät

Verkot, joiden yhteispituus on enemmän kuin 300 metriä, ovat esityksen 49 §:n mukaan sallittuja ainoastaan kaupallisille kalastajille. Vapaa-ajankalastuksessa sallittujen verkkojen enimmäispituus olisi siis 300 metriä, mitä ELY-keskus pitää edelleen liian suurena ottaen huomioon esityksen perusteluissa mainitut muutokset vapaa-ajankalastuksessa, verkkojen kalakantavaikutukset sekä tarpeet rajoittaa tehokkaita verkkopyydyksiä kaupalliseen kalastukseen.

Käyttö ja hoitosuunnitelman toimeenpanon valvonta

Esityksen 39 §:n mukaan vesialueen omistaja voitaisiin velvoittaa määräajassa suorittamaan käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoituksen toteutumisen kannalta erittäin keskeiset kalakantojen hoitotoimenpiteet uhalla, että ne teetetään viranomaisen toimesta omistajan kustannuksella. Esityksen perusteluissa mainitaan esimerkkinä istutukset.

Koska istutukset ovat kalavesien hoidossa lakiesityksen mukaan jäämässä taka-alalle, on jo lakiesityksen perusteluissa syytä mainita erikseen myös elinympäristökunnostukset, jotka tulevat olemaan entistä keskeisemmässä roolissa kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa.

Valvonta ja seuraamukset

Uhanalaisille kalalajeille, joiden pyynti on kielletty kokonaan, tulee MMM:n asetuksella määrittää ohjeelliset arvot. Niiden pyytämisestä tulee määrätä sanktioluontoinen kalan taloudellisen arvon ylittävä maksuseuraamus.

Vaikutukset ELY-keskusten toimintaan

Esitysluonnoksen perusteluissa katsotaan ELY-keskusten työmäärän kasvavan jonkin verran etenkin lain toimeenpanon alkuvaiheessa. Tällä tarkoitetaan ELY-keskusten uusien kalastusrajoituspäätösten tekemisiä. Esityksen mukaan tätä kuitenkin helpottaa em. päätösten suorittaminen käyttö- ja hoitosuunnitelmien hyväksymisen yhteydessä. ELY-keskusten työmäärän katsovan myös helpottuvan, kun valtion vesien kalastusasioiden hoito kalastuksen järjestämisessä siirretään ELY-keskuksilta Metsähallitukselle. Työmäärää vähentää esityksen mukaan myös istuttajien ilmoittamisvelvollisuus suoraan istutusrekisteriin.

Uudenmaan ELY-keskuksen käsityksen mukaan ELY-keskusten työmäärä kasvaa olennaisesti uuden lain alkuvaiheessa. Työmäärää kasvattaa em. rajoituspäätösten tekemisen ohella uusien kalatalousalueiden toiminnan järjestelyt sekä kaupallisten kalastajien luvutukset Uudenmaan omistuksellisesti hyvin pirstoutuneille vesialueille. Helpotusta työmäärän kasvamiseen ei juurikaan tuo yleisvesien lohirsyapaikkojen myöntämisten siirto Metsähallitukselle. Mainittakoon tässä yhteydessä, että pelkästään kalastusalueiden nykyisistä rajoista kiisteltiin Uudellamaalla yli neljä vuotta, kunnes ne KHO:n päätöksellä saivat lainvoiman v. 1989. Näkemysten yhteensovittamisessa auttavat toki esityksen mukaiset uudet alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät, jotka asetetaan ELY-keskusten yhteyteen.

ELY-keskusten kalataloustehtävien kasvaminen ja samanaikainen henkilöresurssien väheneminen oli keskeisesti esillä MMM:n syksyllä 2013 vetämällä kalataloushallinnon strategiapäivillä. Suoriutumiseksi tehtävistä jatkossa esitettiin em. päivillä mm. tehtävien priorisointia ja ulkoistamista, ELY-keskusten toimialueiden laajentamista, tehtävien keskittämistä ja erikoistumista sekä ELY-keskuksen verkostoitumista. Uudenmaan ELY-keskus pitää tärkeänä, että MMM laatii mahdollisimman pian selkeän esityksen miten em. toimiin pyritään.

Ylijohtaja

Rita Piirainen

Ryhmäpäällikkö

Markku Marttinen